

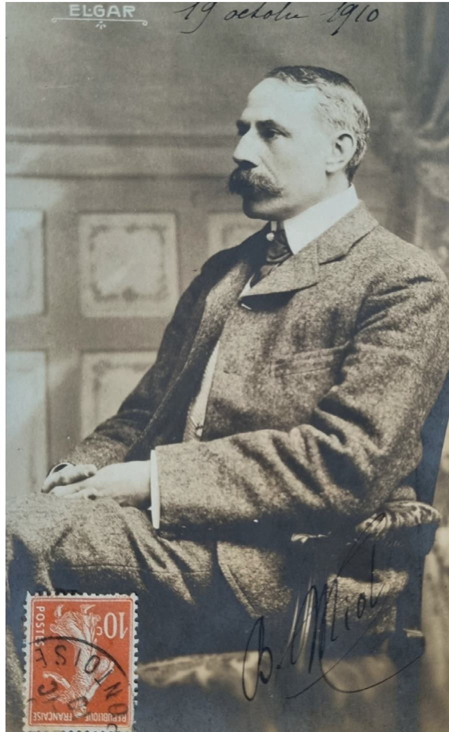
KAYIP SESLERİN İZİNDE

Emre Aracı

“Elgar Rotası”nda Özgün Bir Festival Coşkusu

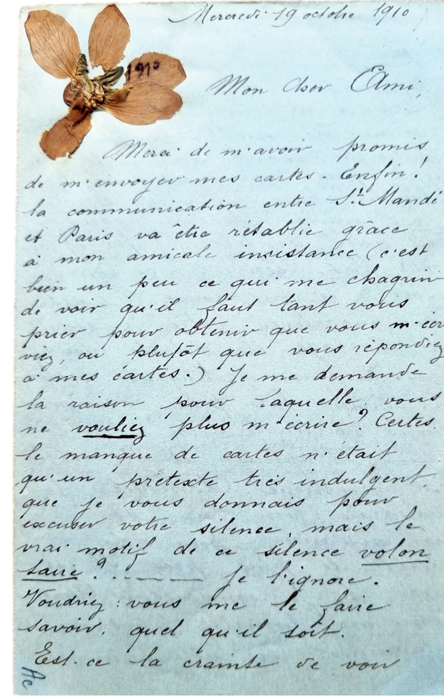
Emre Aracı, solup gitmiş bir menekşe çiçeğinin o güzel dostluğu eşliğinde, fenerlerin aydınlattığı “Elgar Rotası”ndaki özgün festival coşkusunu, Elgar’ın huzurunda *Andante* okuyucularıyla paylaşıyor.

“Sevgili Arkadaşım” diye başlıyordu “19 Ekim 1910” tarihinin atılmış olduğu, ince, silik bir el yazısıyla kaleme alınmış ve katlanarak bir kartpostala yapıştırılmış olan Fransızca bir mektup. O küçük mektubun sol üst köşesine ise, üzerine “1910” yazıldığı, kurumuş ve o yazı gibi solmuş bir menekşe yapıştırılmış, aradan geçen asra rağmen öylece yerli yerinde kala kalmıştı. Sonradan bu mektubun satırlarında okuyacaktım ki mektubu yazan kişi o menekşeyi Alfred de Musset’nin bir kitabının arasında bulmuş ve “tatillerden önceki gibi her hafta bana yazmanız için bir teşvik olabilir, değil mi sevgili dostum?” dileğiyle o kağıdın köşesine yapıştırmıştı. Yine mektupta okuduğum üzere Saint-Mandé’yle Paris arasında gidip gelen, iki arkadaş arasındaki bu mektuplaşmalar nedeni belirsiz bir “sessizlik” döneminin ardından umut ve sevgi dolu bu sihirli menekşenin yer aldığı kartpostalla sanki tek taraflı da olsa yeniden canlanmıştı. Baharda açan kısa ömürlü menekşelerin geçici doğasına atfen Shakespeare’in *On İkinci Gece*’sinde İlirya Dükü Orsino’nun hüzünlü bir melodiyi hızla solan menekşe kokusuna benzettiğini düşünecek olursak yıllar sonra bu kartpostal sanki o yitik müziği hâlâ ruhunda barındırıyordu. Zira o menekşeli mektubun kartpostalında betimlenen kişi bu kayıp dostluğa merhem olacak ruh hassasiyetine hakim olan devrinin yegâne bestecilerinin başında geliyordu. O her zamanki dingin ve düşünceli haliyle Sir Edward Elgar, Alfred de Musset’nin kitabından çıkan o menekşe kadar bu kayıp dostluğun yeniden tesisinde üzerine düşen rolü büyük bir bilinçle yerine getiriyor gibiydi.

1910 tarihli mektubun iliştirildiği Elgar’ın sepia fotoğrafı (Emre Aracı koleksiyonu)

Geçtiğimiz Haziran’ın ilk hafta sonu İngiltere’nin Worcester şehrinde düzenlenen Elgar Festivali’ne beni konuk eden de şüphesiz 1910 tarihli o kartpostal mektup oldu. Elgar arşivime yeni bir belge ararken manevi bir hazine bulmuştum ve 114 sene sonra bu yitik arkadaşlığın hiç olmazsa hayallerde hayat bulmasını arzuluyor olmam belki de beni Elgar’ın dünyasına yıllar sonra geri getirmişti. Geri getirmişti diyorum, çünkü Worcester’ın tarihi katedralini bestecinin Lower Broadheath köyünde dünyaya geldiği o şirin ve mütevazı taşra evini 2010’da gezmeye geldiğim zaman ilk olarak uzaktan görmüş ve o seyahatin duygu yüklü intibalarını *Andante*’nin Aralık 2010 tarihli 53. sayısında kaleme almıştım. Ancak o günübirlik seyahat Worcester ve Malvern bölgesini gezmeme imkân tanımamıştı. Bu defa yanıma Michael Grundy’nin, baskısı tükenmiş de olsa, *Elgar’s Beloved Country* kitabını almayı ihmal etmedim. Elgar’a ilham veren o bölgeyi fotoğraflar ve anekdotlarla anlatan bundan daha güzel bir kılavuz kitap olamaz. Buna daha sonra Cora Weaver’in *A Guide to Edward Elgar in Worcestershire* kitabı da eklendi. Bir bestecinin hayatının izini sürmek için kılavuz kitapların yazılmış olması onların izinden gitmek isteyen 21. yüzyıl romantiklerine ne de büyük bir hediye. “Hâlâ yüreğinde, Severn Irmağı kıyısındaki sazlıklar arasında bir parça kâğıtla sesleri kaydetmeye çalışan ve çok büyük bir şey özlemi çeken o hayalperest çocuğum”; Elgar bu satırları 1921’de Sir Sidney Colvin’e yazmıştı ve “o hayalperest çocuk” bu satırları yazdığında 64 yaşındaydı. Michael Grundy’nin kılavuz kitabı Severn Irmağı kıyısında Worcester Katedrali’ne karşı 64 yaşındaki bir çocuğun bu samimi gözlemiyle açılıyordu. O zaman benim de bu seyahatim aynı yerde açılmalıydı.

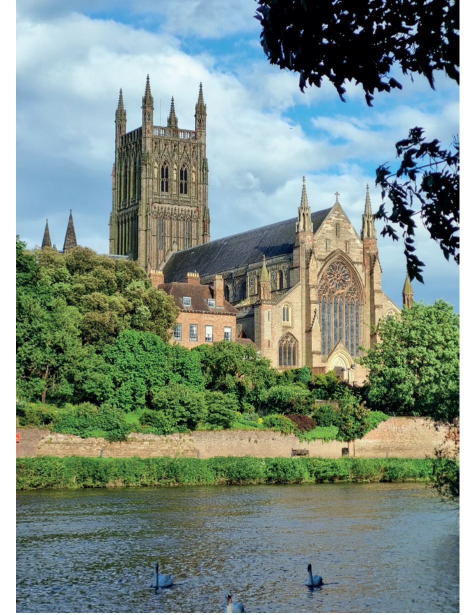
Mercredi 19 octobre 1910

1910

Mon Cher Ami,

Merci de m'avoir promis de m'envoyer mes cartes. Enfin! la communication entre St Mandé et Paris va être rétablie grâce à mon amicale insistance (c'est bien un peu ce qui me chagrine de voir qu'il faut tant vous prier pour obtenir que vous m'écriviez, ou plutôt que vous répondiez à mes cartes.) Je me demande la raison pour laquelle vous ne vouliez plus m'écrire? Certes le manque de cartes n'était qu'un prétexte très indulgent que je vous donnais pour excuser votre silence, mais le vrai motif de ce silence volontaire? ...... je l'ignore. Voudriez-vous me le faire savoir, quel qu'il soit. Est-ce la crainte de voir

Solmuş bir menekşenin yer aldığı 19 Ekim 1910 tarihli mektup (Emre Aracı koleksiyonu)

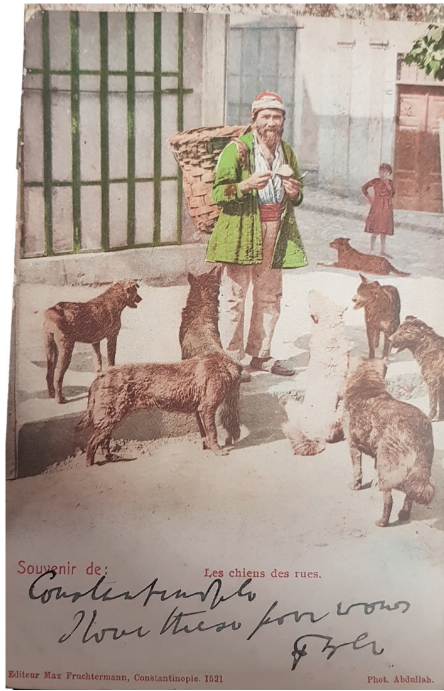

Severn Irmağı’nda kuğular ve Worcester Katedrali (fotoğraf Emre Aracı)

Romantik taş köprüsüyle, uzun kanal teknelerinin dingin bir şekilde yol aldığı, üniversite kürek takımlarının kaslı sporcu-

2024 Elgar Festivali, Worcester

Elgar'ın 1905'te İstanbul'dan kızı Carice'e yolladığı kartpostal (Elgar Foundation)

larının kurulmuş yay gibi antreman yaptığı ve yüzlerce kuğunun şiirel ve tabii bir koreografiyle sularında süzüldüğü Severn Irmağı'na uzaktan aksi düşen katedralin gotik kulesinden yükselen derin çan sesleri kulağımda çalan Sir Simon Rattle idaresindeki *The Dream of Gerontius* kaydına karışırken karşı kıyıda oturduğum basamakları çevreleyen sazlıklarda 64 yaşındaki o çocuğun, Elgar'ın varlığını hissetmemek mümkün olabilir miydi? Benim için özgün bir festival coşkusu; sanatsal direktörülüğünü adeta kendi kendime üstlenmiş olduğum Elgar Festivali işte o yüzlerce kuğunun etrafımı sardığı Severn Irmağı Kıyısı'nda Elgar'ın bir parça kağıtla bir zamanlar sesleri kaydetmeye çalıştığı o ıssız basamaklarda *Gerontius* ile başlamıştı. Bundan daha görkemli bir festival açılış konseri olabilir miydi? O akşam, Elgar'ın da bir devir asistan olarak çalıştığı, babasının ünlü müzik dükkânının bir zamanlar bulunduğu, ama 1960'larda yıkılarak yerinde çirkin yapıların yükseldiği şehrin ana caddesinden yürürken tesadüfen saptığım bir sokakta karşıma çıkan 1577'den kalma Kral II. Charles Pub'ı Elgar'a da aşina bir yapı olarak bu festivalin ilk gastronomi durağı olmakta gecikmeyecekti. Üstelik oturduğum masada, mürekkeple kaleme aldığım günlüğümün satırlarını aydınlatan loş mum ışığının sıcak tonu Elgar'ın bilip tanıdığı o geçmiş yılların Worcester'ından bir hüzme gibi defterime aksediyordu.

Ertesi gün Worcester'ın 1723'ten kalma Belediye Sarayı olan Guildhall'daki Elgar sergisi tam anlamıyla görsel bir şölendi ve benim için en güzel sürpriz onun 1905'teki İstanbul ziyaretinden kızı Carice'e yollamış olduğu ve İstanbul'un başıboş sokak köpeklerinin küfesiyle bir sokak satıcısının yanıbaşında betimlendiği eski bir Max Fruchtermann kartpostalının reprodüksiyonunu panoda görmek oldu. Elgar kartın altınaysa şakacı bir dille kızına "I love these bow wows", yani "bu hav havları seviyorum" diye yazmıştı. Oysa *Elgar Türkiye'de* (Pera Müzesi Yayınları, 2014) kitabımda da kaleme aldığım gibi besteci günlüğünde İstanbul'un sahipsiz sokak köpeklerinden ve bilhassa gece havlamalarından oldukça yakınmıştı.

'Elgar Rotası'nı klasik bir 'Morgan' ile gezmeli

O akşam Guildhall'un görkemli salonunda Elgar'ın yaylı çalgılar kuartetini yaylı çalgılar orkestrası aranjmanı olarak dinledik ve 1 Haziran Cumartesi akşamı ise Worcester Katedrali'ndeki Gala konserinde Zoe Beyers'in solistliğinde keman konçertosu seslendirildi. Her ne kadar heybetli katedralin yankılı akustiğinde kulaklarım koral bir esere hasret kaldıysa da Elgar'ın müziğe yönelmesinde önemli bir yeri olan bu mabedde onun keman konçertosu'nu dinlemek ilahi hislerin manevi boyutunu tatmak için elbette kusursuz bir festival mekânıydı. Elgar Vakfı'nın 2 Haziran'da bestecinin doğum günü vesilesiyle Royal Worcester Porselen Fabrikası'nın Müzesi'nde vereceği öğlen yemeğinin biletleriyse çoktan tükenmişti. Öyleyse tıpkı açılışta olduğu gibi kapanışta da kendi özgün Elgar Festivali'me geri dönmeliydim.

Great Malvern Demiryolu İstasyonu'nda trenden indiğimde hissettiklerimi nasıl unutabilirim? Korint sütunları dökme demirden rengârenk çiçekler açmış, Lady Emily Foley'nin özel ve zarif bekleme salonunun bulunduğu, 1862'den kalma bu istasyonda Elgar ne çok defalar trene binip trenden inmişti. Yemyeşil panoramik manzarasıyla, tepelerden uçsuz bucaksız bir vadiye bakan, ulu ağaçları ve doğal güzellikleri, yarım saat bakmaya doyamadığım istasyonunun mimarisine de yansımış olan Malvern zaten Elgar'ın müziği için coğrafi bir atlas konumunda ve mezarı dahil hayatıyla bağlantılı 59 mekân bu bölgede yer alıyor. Elgar'ın buradaki manevi mevcudiyeti trafik işaretlerine dahi yansımış; zira trafik panolarında karşıma sık sık "Elgar Route" yani "Elgar Rotası"nı gösteren levhalar çıkıyor. İngilizlerin 1910'da kurulmuş olan ikonik "Morgan" arabalarının fabrika ve müzesinin de burada bulunduğu göz önüne alınır ve bu yılki Elgar Festivali'nin 28 Mayıs'ta Morgan araba rallisiyle açıldığı düşünülürse belki ben de bu rotayı 1930'lardan kalma ördek başı yeşili renginde bir Morgan ile yapmalıydım; ama bu seyahatte yoluma her zaman olduğu gibi yaya olarak devam etmeli ve o tabloyu da sıklıkla sığındığım hayal gücüme havale etmeliydim.

İlk durağım "Forli" oldu; 37 Alexandra Road'daki bu eve Elgar, eşi Alice ve kızları Carice ile birlikte, 1891'de taşınmıştı. Müzisyen melek freskleriyle ünlü İtalyan

Rönesans ressamı Melozzo da Forli'den ötürü Elgarlar evlerine bu ismi vermişlerdi. Viktorya devrinden kalma tipik bir taş villa olan "Forli"ye taşındıktan birkaç ay sonra da Elgar yerel gazeteye "Bay Edward Elgar keman dersleri için evinde öğrenci kabul eder, evleri ziyaret eder" ibaresiyle ilân verdi. O zamanlar daha henüz kariyerinin başındaydı; Elgar burada *Enigma Varyasyonları*'nı besteleyecek ve sekiz yıl sonra da bu evden tanınmış bir besteci olarak ayrılacaktı. Bugün özel mülkiyette olan "Forli" bundan daha üç yıl önce el değiştirdi. Satın alan her kim ise sadece bir ev sahibi olmakla kalmıyor, *Enigma Varyasyonları*'nın yaratıldığı o tarihi mekânın da anahtarına sahip olmuş oluyordu. Silik halde

'Narnia'yı anımsatan gaz fenerinde 'Elgar Rotası' levhası (Fotoğraf, Emre Aracı)

"Forli" adının okunduğu evin taş duvarından yemyeşil ağaçlar arasındaki bu yapıya uzaktan bakarken Elgar'ın mütevazı yaşamının izinde bir durağa daha uğramış olmanın iç huzurunu duyuyordum. "Acaba kapısını çalsam Elgar beni öğrencisi olarak kabul eder miydi?" diye düşünmeden de edemiyorum ve Great Malvern'ın meydanındaki Elgar heykeline bakıp yoluma devam ediyorum. Az değil, ne de olsa daha 12 kilometre yol yürüyeceğim. Sivri kuleleriyle gotik bir şatoyu andıran Malvern Koleji'ni geçip sıra sıra gaz fenerlerinin yol boyu dizildiği panoramaya

St Wulstan's Kilisesi'nin bahçesinde Elgar'ın mezarı (Fotoğraf, Emre Aracı)

Elgar ailesinin 1899'da taşındığı "Craeg Lea" (Fotoğraf, Emre Aracı)

karşı bir zaman o kolejin öğrencisi olmuş C. S. Lewis'in *Narnia*'sını düşünerek bu defa kendimi Wells Road üzerindeki "Craeg Lea" önünde buluyorum. "Forli"den sonra Elgarlar 86 numaradaki eve 1899'da taşınmışlar ve isimlerinin baş harfiyle "Elgar" soyadının anagramı olarak "Craeg Lea" adını manzaralı bu müstakil villaya vermişlerdi. Kral VII. Edward'ın baş harfleriyle taçlı armasının üzerinde hâlâ durduğu ikonik kırmızı posta kutusundan Elgar kim bilir ne çok mektup postalamış olmalıydı. Yola dizili gaz fenerleri gibi işlevselliğini hâlâ sürdüren asırlık bu objelerdi tarihi yaşatan.

En nihayetinde Little Malvern'daki Katolik St Wulstan's Kilisesi'nin bahçesinde kendimi bulmuştum. Yemyeşil ağaçların gölgesinde, kuş sesleri arasında, rengârenk çiçeklerin açtığı, bahçesinde tavukların dolaştığı ve hiç kimselerin etrafta olmadığı bu tenha taşra kilisesinin mezarlığında Elgar, eşi ve kızıyla birlikte yatıyordu. Doğum gününün 167. yıl dönümünde *Salut d'Amour*'un bestecisine belki de en yakın hissettiğim an bu olmalıydı. O sessizlik ne de huzur vericiydi. Nitekim 23 Şubat 1934'teki vefatının ardından düzenlenen sade ve kısa cenaze merasiminde tek bir nota dahi çalınmamıştı. Soğuk bir kış günü Malvern Tepeleri üzerindeki sabah sisleri henüz dağılmadan gerçekleşen definde yirmi kişi bile yoktu ve aslında sadece birkaç yakın arkadaşı törenin zamanını ve yerini biliyordu. Yas kıyafeti veya resmi kıyafet de giyen olmamıştı. O sadece aşığı olduğu Malvern tabiatının insan ruhunu yücelten doğal manzarasına karşı ebedi bir istirahatgâh istemiş ve bu dileği de yerine getirilmişti. Defin sonrası yas tutanlar dağılırken, gökyüzü kararmış ve bir anda kar taneleri mezarın üzerine düşmeye başlamıştı. Sanki o kar taneleri o güneşli doğum gününde mezarına bıraktığım bir deste beyaz güle dönüşmüş gibiydi. Buna gerçekten inandım. Tıpkı beni o gün oraya getiren, yitik bir dostluğun anısına, Alfred de Musset'nin bir kitabının arasında bulunmuş olup, 1910'da Elgar'ın sepia bir portresine iliştirilmiş olan bir mektupta karşıma çıkan o solup gitmiş menekşenin o güzel dostluğu hep yaşatmaya devam ettiğine inandığım gibi. Fenerlerin aydınlattığı "Elgar Rotası"nda özgün bir festival coşkusunu Elgar'ın huzurunda tek başıma sonlandırırken onun da bu hislerimde bana ortak olacağından hiçbir şüphe duymuyordum...

Emre Aracı'nın Andante'deki geçmiş yazılarının tamamına www.emrearaci.weebly.com adresinden ulaşabilirsiniz.